

підвищенню рівня гетерозиготності у нащадків, що в свою чергу пов'язане з покращанням у них продуктивних якостей внаслідок спрацьовування гетерозисного ефекту, та підвищенню адаптаційних здатностей.[1].

Висновки. У результаті досліджень імуногенетичних параметрів вивчаємих популяцій виявлено високовірогідну різницю на алельному рівні за F, K системами; та на генотипному рівні за E, F, H, K, L системами груп крові.

Встановлено відсутність алеля Lbdfi та наявність рідкісних алелей Ladhjk, Ladhjl, Kb у популяції ООО АПК "Донецький".

Визначено, що значення ступеня генетичної схожості між статевими групами популяції ООО АПК "Донецький" вище, ніж у стаді ФГ "Кегичівське".

Саме тому, з метою збереження та покращання генофонду популяцій свиней породи ландрас ООО "АПК "Донецький" необхідно застосувати метод прилиття крові шляхом використання кнурів-поліпшувачів кращих генотипів закордонної селекції, з урахуванням значення рівня загальної гомо- та гетерозиготності.

Бібліографічний список

1.Глазко В.И. Применение метода генетических расстояний для оценки дифференциации пород и линий //Вестник с.-х. науки. – 1990.-№ 12.-С.34-42.

2.Использование иммуногенетического анализа в племенном свиноводстве //Методические рекомендации. – Новосибирск:1981.-С.75.

3.Плохинский Н.А. Биометрия. – Новосибирск, 1961.-С.364.

В статтє приводятсь даннє изучення генофонда свиней породи ландрас Харьковской и Донецкой областей.

The results of study the genetic pool of the landrace pigs Kharkov and Donetsk Regions

УДК 338.439.4:637.5:332

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ЯЛОВИЧИНИ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Ю.Ф.Наумов, О.М.Германенко, М.В.Зось-Кіор

Луганський державний аграрний університет

У статті подано аналіз динаміки поголів'я, його продуктивності, використання кормів по Луганській області за 11 років. Наведено показники економічної ефективності виробництва яловичини і шляхи виходу з кризової ситуації.

**поголів'я, продуктивність, корми, виробництво яловичини,
конкурентоздатність, ефективність**

У сучасних економічних умовах, коли адміністративні методи управління (державні закупівлі, розподіл кормів, контроль за поголів'ям і т.д.) значно втра-

тили свою дієвість, тваринництво відчуває негативні наслідки перехідного періоду. Саме прийняттям стимулюючих Законів держава намагається стабілізувати ситуацію в галузі, хоча цих заходів ще не достатньо, щоб вирішити всі проблеми тваринництва (основними з яких є тенденції стрімкого зменшення кількості худоби та зниження її продуктивності).

Так, за останні 11 років в Луганській області відбулося значне скорочення поголів'я ВРХ. У 2000 р. порівняно з 1990 р., її кількість зменшилась у 3,6 раза, в тому числі корів – у 2,4 раза (табл. 1).

1.Поголів'я великої рогатої худоби в Луганській області (тис. гол.)

Показники	Роки				Відношення 2000 р. (%) до:		
	1990	1995	1999	2000	1990 р.	1995 р.	1999 р.
Поголів'я ВРХ в усіх категоріях господарств	852,6	575,9	282,7	239,0	28,0	41,5	84,5
в т.ч. корови	297,8	234,6	144,9	126,5	42,5	53,9	87,3
Припадає ВРХ на 100 га сільгоспугідь, гол.	45,3	30,8	15,4	12,2	26,9	39,6	79,2
в т.ч. корів, гол.	15,8	12,5	7,9	6,4	40,5	51,2	81,0
Поголів'я ВРХ в особистих підсобних господарствах	65,2	95,6	101,2	114,5	175,6	119,8	113,1
в т.ч. корови	35,6	67,8	73,7	76,0	213,5	112,1	103,1
Поголів'я ВРХ у сільгосп підприємствах	787,4	480,3	181,1	118,8	15,1	24,7	65,6
в т.ч. корови	262,2	166,8	71,2	47,9	18,3	28,7	67,3

Співвідношення поголів'я корів до ВРХ на вирощуванні та відгодівлі змінилось з 1:1,86 до 1:0,89, що свідчить про більшу ринкову привабливість молока як об'єкту виробництва (і відповідно продажу), ніж яловичини. У сільгосп підприємствах зменшення поголів'я ВРХ на протязі 1990-2000 рр. набуло катастрофічних темпів (7,7% на рік), в той же час в особистих підсобних господарствах відбулося його збільшення на 75,6% (або на 49,3 тис. гол.).

Окрім скорочення поголів'я ВРХ в Луганській області на протязі 1990-2000 рр. відбулося і значне зниження продуктивності тварин: середнього надою на 1 корову – в 2 рази; середньодобового приросту ВРХ – в 1,6 раза; виходу телят на 100 корів – в 2 рази (табл. 2).

2.Продуктивність великої рогатої худоби у сільськогосподарських підприємствах Луганської області

Показники	Роки				Відношення 2000 р. (%) до:		
	1990	1995	1999	2000	1990 р.	1995 р.	1999 р.
Середній надій на одну корову, кг	2859	1652	1538	1421	49,7	86,0	92,4
Вихід телят на 100 корів, гол.	84	75	78	71	84,5	94,7	91,0
Середньодобовий приріст ВРХ, г	388	202	238	240	61,9	118,8	100,8
Середня здавальна жива маса однієї голови ВРХ, кг	376	283	324	313	83,2	110,6	96,6

Ці дані свідчать про те, що, окрім втрати генетичного потенціалу худоби, господарства області позбавлені можливості стійкого росту поголів'я ВРХ і його продуктивності (навіть за сприятливих ринкових умов). Це пов'язано з недостатньою кількістю молодняку, що має надходити на вирощування та відгодівлю, ремонт стада та низьким потенціалом його продуктивності.

В особистих підсобних господарствах за останній час відбулося насичення поголів'ям ВРХ, і вони, певною мірою, вичерпали можливості його збільшення (приріст поголів'я тут передбачається не більше 1-2% на рік). Отже, подальший ріст можливий головним чином завдяки аграрним підприємствам різних організаційно-правових форм господарювання.

У більшості господарств області рівень технології відгодівлі ВРХ досить низький. В основному застосовують екстенсивні методи вирощування молодняку. Методи інтенсивної відгодівлі тварин, по суті, використовують в одиничних випадках (наприклад, ТОВ ім.Енгельса Новопокровського району, директор – Герой України І.І.Запорожець).

Молодняк у молочний період вирощують у порівняно задовільних умовах, які забезпечують середньодобові прирости в межах 500-600 г. Але після його закінчення, умови утримання (особливо годівлі) різко погіршуються. На протязі осінньо-зимового періоду молодняк у багатьох господарствах перебуває на перетримуванні, коли основна увага приділяється його збереженню, а навесні він часто має таку ж живу масу, яка була у нього при постановці на зимівлю, або навіть меншу. У ряді господарств цей період перетворюється у своєрідний "холостий пробіг", пов'язаний з величезними непродуктивними затратами праці, кормів та інших засобів. І не дивно, бо молодняк ВРХ реалізують живою масою 250-300 кг у віці близько трьох років. В остаточному підсумку все це призводить до того, що не використовується м'ясний потенціал худоби, а виробнича собівартість м'яса залишається високою.

За 11 років, через зменшення поголів'я ВРХ і зниження його продуктивності, об'єм виробництва яловичини та телятини у сільгосппідприємствах скоротився у 6,6 раза (на 81,1 тис. т), а в особистих підсобних господарствах – зріс на 89,1% (на 11,5 тис. т). Якщо у 1990 р. у господарствах суспільного сектора вироблялось 71,5% всього м'яса худоби і птиці, 88,1% м'яса ВРХ і 66,8% м'яса свиней, то у 2000 р. ці показники відповідно становили 23,5; 37,3; 7,7 відсотка. Особисті підсобні та селянські (фермерські) господарства в свою чергу в 2000 р. виробили відповідно 76,5% всього м'яса худоби і птиці; 62,7% м'яса ВРХ і 92,3% м'яса свиней.

На виробництво яловичини в Луганській області суттєво вплинуло значне скорочення масштабів та зниження інтенсивності відгодівлі у спеціалізованих господарствах, більшість з яких зовсім припинило свою діяльність. Проте до 1990 р. вони відігравали важливу роль у відгодівлі та реалізації молодняку. 29 спеціалізованих господарств мали загальну річну потужність 138,2 тис. голів (в середньому одне господарство – 4766 голів). Вони виробляли до 30 тис.т м'яса ВРХ за рік (близько 30 % загального обсягу), середньодобові прирости тварин у 1986-1990 рр. складали близько 580 г. Рівень рентабельності комплексів у 1990 р. коливався в межах 20 – 72 відсотків (в середньому – 28,86 %).

Зниження ефективності роботи великих промислових комплексів по виробництву яловичини в Луганській області за останні 11 років не було випадковим. Це стало закономірним результатом високої ресурсовитратності старих технологій виробництва м'яса ВРХ і процесів заготівлі, зберігання та підготовки кормів до згодовування, ведення гнойового господарства тощо. До цього можна додати цілий ряд зовнішніх об'єктивних (загальна криза в економіці України; експансія м'ясних продуктів іноземного походження; зменшення виробництва молодняку у господарствах – репродукторах; зниження платоспроможності споживачів і т.д.) та суб'єктивних, головним чином соціальних (неспроможність сприймати ринкові умови керівниками господарств; низька матеріальна зацікавленість робітників і, як наслідок, – низький рівень технологічної дисципліни; наявність протиріччя між бажанням отримати прибуток і збереженням робочих місць і т.п.) факторів.

У відповідності до "Програми стабілізації та розвитку тваринництва і птахівництва в Україні на 2001 – 2004 рр." [1] та "Програми розвитку тваринництва в Луганській області на період 2001-2004 рр." [2] до 2004 р. в області передбачається ріст поголів'я ВРХ в усіх категоріях господарств до 263,8 тис. гол. (на 10,4 % або 24,8 тис. гол.), у тому числі корів – до 134,7 тис. гол. (на 6,5% або 8,2 тис. гол.), з них корів м'ясного напрямку продуктивності – до 5,2 тис. гол. (на 5200% або 5,1 тис. гол.); ВРХ на вирощуванні та відгодівлі – до 129,1 тис. гол. (на 14,8% або 16,6 тис. гол.); свиней – до 92,6 тис. гол. (на 27,0% або 19,7 тис. голів); птиці – до 4520 тис. гол. (на 32,4% або 1106,2 тис. гол.). Як бачимо, основний акцент має бути зроблено на стимулювання розвитку м'ясного скотарства, свинарства, вівчарства та птахівництва. При цьому не слід забувати, що свинарство та птахівництво – галузі, об'єм виробництва в яких залежить від забезпеченості регіону фуражним зерном, а м'ясне скотарство та вівчарство – орієнтовані на використання переважно пасовищ, стан яких в області незадовільний. На сьогодні ці угіддя майже неможливо ефективно використовувати через низьку продуктивність травостою.

Програми передбачають, що об'єм виробництва молока в усіх категоріях господарств з 2000 до 2004 р. підвищиться до 360,0 тис. т (на 13,1% або 41,6 тис. т), м'яса худоби та птиці – до 85,6 тис.т (на 10,7% або 8,3 тис т). Однак це не вирішить до кінця проблеми забезпечення населення Луганщини цими продуктами (виробництво молока заплановане на рівні 138,1 кг на душу населення, замість 380 кг; м'яса – 21,7 кг, замість 80 кг¹).

Однією з найактуальніших технологічних проблем галузі є створення міцної кормової бази й економічне обґрунтування виробництва та використання кормів. У порівнянні з 1990 р. у 2000 р. на 1 умовну голову на 18,7% кормів було виділено менше (табл. 3). Витрати кормів на 1 ц приросту ВРХ у 2000 р. менші за рівень 1990 р. на 11,6% (при тому, що їх структура й якість значно погіршилися). До того ж існують значні порушення в обліку згодованих кормів.

¹ За нормами науково-обґрунтованого раціону УкрНДІ гігієни харчування [3]

3. Використання кормів при вирощуванні та відгодівлі великої рогатої худоби у сільськогосподарських підприємствах Луганської області

Показники	Роки				Відношення 2000 р. (%) до:		
	1990	1995	1999	2000	1990 р.	1995 р.	1999р.
Виділено всіх кормів у перерахунку на 1 ум. гол., ц корм. од.	20,95	19,52	13,48	17,03	81,3	87,2	126,5
Середні витрати кормів на 1 голову ВРХ, ц корм. од.	18,00	12,50	13,33	13,94	77,4	111,3	104,6
Витрати кормів на 1 ц приросту ВРХ, ц корм. од.	13,85	16,10	13,93	12,24	88,4	76,0	87,9
%	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-
в т.ч:							
- концентрати: ц корм. од.	3,65	3,33	1,98	1,64	44,9	49,2	82,8
%	26,4	20,7	14,2	13,4	-	-	-
з них:							
комбікорми: ц корм. од.	-	0,84	0,18	0,11	-	13,1	61,1
%	-	5,2	1,3	0,9	-	-	-
- грубі корми: ц корм. од.	-	3,96	4,47	3,73	-	94,2	83,4
%	-	24,6	32,1	30,5	-	-	-
- соковиті корми: ц корм. од.	-	6,68	5,86	5,17	-	77,4	88,2
%	-	41,5	42,1	42,2	-	-	-
- інші корми: ц корм. од.	-	2,13	1,62	1,70	-	79,8	104,9
%	-	13,2	11,6	13,9	-	-	-

Дослідження, в тому числі й експериментального характеру, щодо економічної ефективності використання пасовищ для молодняку ВРХ молочних порід у Луганській області здійснюють вчені Луганського державного аграрного університету. Вже зараз можна стверджувати, що стан природних пасовищ у регіоні не відповідає вимогам інтенсивного ведення пасовищного господарства. У виробників відсутні мотивації та ресурси на поліпшення цих угідь, а в разі прискорення цього процесу на даний момент поголів'я ВРХ в області недостатньо, щоб ефективно використати пасовищний корм. Тому в цьому напрямі увага приділяється організації пасовищ для худоби особистих підсобних господарств.

Фактично за 11 років кількість ВРХ на вирощуванні та відгодівлі в середньому в одному сільгосппідприємстві Луганської області зменшилась з 1393 до 188 голів (табл. 4), що значно підвищує матеріальні та трудові витрати на утримання цього поголів'я; унеможливорює ріст рівня оплати праці через підвищення її продуктивності, формування оптимальних статевих-вікових груп при випасанні худоби; викликає труднощі у зв'язках з переробними підприємствами і т. п. За цей же час спостерігаємо закономірне зниження рівня рентабельності виробництва м'яса ВРХ з +10,0% у 1990 р. до -34,8% у 2000 році.

У Луганській області ринкові перетворення торкнулися своїм негативом і процесу реалізації м'яса. Якоїсь централізованої схеми збуту та поставок м'яса на сьогодні не існує – заготівлю та збут здійснюють, швидше за все, хаотично і найчастіше на особистих контактах підприємців.

4. Показники економічної ефективності приросту живої маси великої рогатої худоби у сільськогосподарських підприємствах Луганської області

Показники	Роки				Відношення 2000 р. (%) до:		
	1990	1995	1999	2000	1990 р.	1995 р.	1999р.
Кількість поголів'я ВРХ на вирощуванні й відгодівлі в одному господарстві, гол.	1393	883	285	188	13,5	21,3	66,0
Вироблено яловичини і телятини в живій масі, ц	95,6	38,6	19,1	4,5	15,2	37,6	75,9
Вироблено приросту в одному господарстві, т	454,1	139,7	62,2	48,3	10,6	34,6	77,7
у т.ч. яловичини та телятини, т	253,6	108,7	49,7	38,4	15,1	35,3	77,3
%	55,8	77,8	79,9	79,5	-	-	-
Прямі витрати праці на 1 ц приросту, люд.-год.	34,82	75,2	106,4	96,6	277,4	128,5	90,8
Вироблено приросту на 100 га сільськогосподарських угідь, ц	127,0	61,9	47,8	42,1	33,1	68,0	88,1
Вироблено м'яса худоби і птиці у с.-г. підприємствах на 100 га с.-г. угідь, ц	97,5	35,6	15,3	14,6	14,9	41,0	95,4
у т.ч. яловичини та телятини, ц	54,4	27,7	12,2	11,7	21,5	42,2	95,9
Рівень рентабельності виробництва м'яса ВРХ, %	+10,0	-21,8	-61,9	-34,8	-	-	-

Заплановані темпи росту виробництва м'яса в регіоні майже співпадають з темпами зниження кількості його мешканців, тому фактично об'єми виробництва м'яса на душу населення в області мають зростати жвавіше, ніж темпи росту загального об'єму продукту. Однак, при відсутності належної уваги до проблем галузі на державному та регіональному рівнях, чіткі схеми технологій виробництва реалізації конкурентоспроможної продукції не запрацюють, і визначати базові ціни будуть дрібні перекупники, яких у кожному адміністративному районі діє 5-6. Якщо ринок м'яса в найближчій перспективі не стане більш прогнозованим, навіть за сприятливих кон'юнктурних умов, товаровиробники штучно будуть стримувати ріст поголів'я, аби не підвищувати пропозицію (і відповідно не знижувати закупівельні ціни на худобу).

Оскільки в області існує об'єднання м'ясопереробних підприємств (АТЗТ "Луганськм'ясопром") логічно передбачити появу асоціації виробників м'яса ВРХ, свиней і т. д. Економічна доцільність появи цього формування – у спільному вирішенні пропозиційних (маркетингових) і технологічних питань.

Проведений вище аналіз сучасного стану скотарства в Луганській області свідчить, що для виходу з кризової ситуації необхідно:

- впроваджувати в галузі технології виробництва конкурентоздатної продукції;
- забезпечити тварин необхідними кормами на основі сучасних технологій у кормовиробництві з урахуванням регіональних особливостей;
- приділити максимальну увагу розвитку комбікормової промисловості;

- ширше використовувати енерго- та ресурсозберігаючі корми: багаторічні трави на сінаж, зелену масу і сіно, зернові, поліпшені та культурні пасовища;
- вдосконалювати аборигенні та використовувати високопродуктивні генотипи і породи худоби;
- поширювати системи селекційно-племінної роботи на тваринницьких фермах господарств різних форм власності та у особистих підсобних господарствах населення;
- сприяти створенню кооперативних об'єднань аграрних формувань і всіх зацікавлених осіб по переробці та реалізації продукції, ветеринарному, зоотехнічному, дорадчому обслуговуванню виробників.

Бібліографічний список

1. Програма стабілізації та розвитку тваринництва і птахівництва в Україні на 2001 – 2004 рр. – К., 2001.
2. Програма розвитку тваринництва в Луганській області на період 2001-2004 рр. – Луганськ, 2001.
3. Твердохліб І. П. Оцінка регіональної потреби у продуктах харчування з використанням моделей пріоритетного споживання // Регіональна економіка. – №1. – 2001. – С.63-76.

Дан анализ динамики поголовья, его продуктивности, использования кормов по Луганской области за 11 лет. Приведены показатели экономической эффективности производства говядины и пути выхода из кризисной ситуации.

To allow an analysis dynamics livestock, its productions use fodder in Lugansk region of 11 year. To reduce activities economic of effectiveness production of beefs and ways coming out crisis of situation.

УДК 638.220

СЕЛЕКЦІЯ ГУСЕНИЦЬ-МУРАШІВ ШОВКОВИЧНОГО ШОВКОПРЯДА ЗА ІНТЕНСИВНІСТЮ РЕАКЦІЇ ХЕМОТАКСИСУ

Л.М. Остапенко

Інститут шовківництва УААН

У статті наведено результати селекції гусениць шовковичного шовкопряда за інтенсивністю реакції хемотаксису. Встановлено позитивний вплив цього добору на показники життєздатності та продуктивності наступних поколінь шовковичного шовкопряда.

селекція, хемотаксис, добір, гусениці, шовковичний шовкопряд, життєздатність, продуктивність

При вивченні нами впливу добору гусениць-мурашів за інтенсивністю реакції хемотаксису, виникла думка про доцільність перевірки можливості